

Јени Илиниз мүбарәк!

Дәрбәнд

ДОСТЛУГ. ГАРДАШЛЫГ. БИРЛИК

Тәсисчиләр: ДАҒЫСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫН МӘТБУАТ ВӘ ИНФОРМАСИЈА НАЗИРЛИЈИ

12+

№1 (98297) 1920-чи илдән чыхыр 1 январь 2021-чи ил чүмә.

Гүжәти 2 рубл.

ЈЕНИ ИЛ АРЗУЛАРЫ

Мөвсүм Рәһимов: «Дәрбәнд рајону» бәләдијјә рајонунун башчысы

Һөрмәтли Дәрбәнд рајонунун сакинләри! Сизи јени 2021-чи ил мүнәсибәтилә сәмими саламлајыр, ән хош арзуларымы сизә чатдырырам.

Јени ил бајрамлары һәмишә хусуси тәмтәрағлы олур. Бу бајрамларда сәмијјәтлик, гәлбин һәрәрәти, доғмалыг вә әлбәттә кәләчәкдә ән сәмими арзуларымызын һәјәтә кечириләчәјинә инәм бәјүкдур.

2021-чи ил әрәфәсиндә биз әтән илә јекун вурур, кәләчәк планларымызы гуруруг. Рајонун чичәкләнмәси наминә зәһмәт чәкәнләрә, үмуми гәләбә үчүн тәһфәсини әсиркәмәјәнләрә тәшәккүрүмү билдирирәм.

Гаршыдан кәлән илдә биз әлдә етдијимиз наилијјәтләрә архајынлашмамалы, һәр бир рајон сакиннин һәјәтини даһа

комфортлу, чәмијјәтимизи һәмрәјли етмәлијик.

Гој гаршыдан кәлән ил јарадычы вә мәһсулдар, јени наилијјәтләр или олсун. Сизә чан сағлыгы, рифаһ, сүлһ вә аиләләринизә әмин-аманлыг арзулајырыг.

Рүстәмбәј Пирмәһәммәдов: «Дәрбәнд шәһәри» шәһәр даирәсинин башчысы

Һөрмәтли Дәрбәнд шәһәринин сакинләри! Һөрмәтли һәмјерлиләр! Сизи јени 2021-чи ил мүнәсибәтилә үрәкдән тәбрик едирәм!

Јени ил – хусусилә чох адамлар үчүн ән сәвимли вә кәзләнилән бајрамдыр. Бу бајрамы аилә илә бирликдә гаршыламаг әнәнәјә чеврилмишдир. һәммин күнләрдә бүтүн аиләләрдә шәнлик вә тәнтәнәләр һәкм сүрүр, ән сәмими арзулар диләнир.

Јола салдығымыз ил сәзсүз ки, чәтин олду, биз әсас күчүмүзү пандемияја гаршы мүбаризәјә сәфәрбәр етдик, итисадијјәтин дајанмасына јол вермәјәрәк шәһәримизин инкишафына давам етдирдик. 2020-чи илә дәнүб баһанда биз шәһәримизин јахшылыға нә чүр дәјишдијини көрүрүк. Әминик ки, јени илдә каронавирус аз да олса кери чәкиләчәк вә биз даһа чох лајинәләр һәјәтә кечирәчәјик.

Һөрмәтли достлар! Бир даһа Сизи Јени ил мүнәсибәтилә тәбрик едирәм. Сизә мөһкәм чан сағлыгы, рифаһ вә уғурлар арзулајырам. Кәзәл бајрам күнләриндә мәнәббәтинизи вә диггәтинизи јахынларыныза вә достларыныза һәср едәрәк кечирин. Гој арзу вә истәкәриниз чин олсун. Хошбәхт олун!

Тәрлан Әләкпәров: «ДӘРБӘНД» республика сијаси - ичтимаи гәзетинин баш редактору

Әзиз достлар! Биз сизинлә Јени 2021-чи илин астанасындајыг. Әтән 2020-чи ил дүнјамыза бир чох дәјишлик вә дүзәлишләр кәтирди. Бәли, чохлаы үчүн һәддиндән артыг чәтин бир ил иди. COVID-19 әһалинин әксәријјәтинин дүнјакөрүшүнү тамам дәјишдирди. Биз даһа күчлү вә мөһкәм олдуг.

Беләликлә, гој гәдәм гојдуғумуз тәзә илдә бу илин символу олан метал буға кими күч вә мөһкәмлик әлдә едә биләсиниз. Әкәр белә оларса, гаршыныза гојдуғунуз һәр бир тапшырыг јеринә јетириләркән ортаја чыхан әнкәлликләр вә проблемләр бу күчә вә енержијә мүғавимәт кәстәрә билмәјәрәк.

Ејни заманда сизә һәм дә мөһкәм чан сағлыгы, уғурлар, рифаһ диләјир, сәмими гәлбдән ән хош арзуларымы јетирирәм. Арзу едирәм ки, түкәнмәз енержиниз, дәрин билијиниз вә бачары-

ғыныз сајәсиндә даһа јүксәк зирвәләр фәтһ едәсиниз.

Гој 2021-чи илдә фираванлығыныз вә сағламлығыныз артсын, бу ил јалныз вә јалныз севинчли һадисәләрлә, хошбәхт вә парлаг мүвәффејјәтләрлә долу олсун!

Јени Илиниз мүбарәк!

Серкеј Меликов «Гајғы» интернатыны зијарәт етди

Јени ил әрәфәсиндә, Дағыстан Республикасынын башчысы вәзифәсини мүвәггәти ичра едән Серкеј Меликов «Гајғы» (Забота) хусуси ушағлар үчүн интернат мәктәбини зијарәт етди, бурада шакирдләри вә мүәссисәнин коллективини гаршыдан кәлән бајрам мүнәсибәтилә тәбрик етди. Ушағлары республика башчысы илә бирликдә Дағыстан Республикасы баш назиринин биринчи мүавини вәзифәсини мүвәггәти ичра едән Анатолиј Карибов вә Дағыстан Дахили Ишләр Назири Абдурашид Мөһәммәдов тәбрик етдиләр.

Бу күн хусуси ушағлар үчүн интернат евиндә 100-дән чох хусуси ушағ вар. Интернат идман залы, чыхарылма үчүн сенсор атағы дахил олмағла реабилитасија авадаңлыгы илә тәһиз едилмишдир. Емоционал стрес вә ушағларла тәдрис үчүн авадаңлыг вә програм да вардыр. Мүәссисә ишчиләринә мүрачиәт едән Серкеј Меликов деди: «Мән сизинлә бурада олмағымдан чох мәннунам, чүнки Јени ил бир нағылдыр. Вә бу күн сиз өзүнүзү бу нағылда тапдыныз: Будур Шахта Баба, Гар Гыз, јени шам ағачы, һәдијјәләр. Мүмкүн гәдәр бу нағылда олмағынызы истәрдим. һамынызы тәбрик едирик. Јени илдә севинмәјинизи, бәјүк, күчлү, сағлам бәјүмәјинизи вә биз јеткин инсанлары севиндирмәјинизи истәрдим. Чүнки севинчимиз сиздәдир. Мүәллим коллективини, мүәллимләри, дајәләри - бу күн ушағлар үчүн бу чүр парлаг шәраит јарадан һәр кәси ајры-ајрылығда тәбрик етмәк истәјирәм. Чоһ чәтин бир ишиниз олдуғуну, баша дүшүрүк, сизә уғурлар арзулајырыг вә ушағлары хошбәхт етдијиниз үчүн сизләрә шәхсән өз адымдан тәшәккүр едирәм. Әкәр сиз онлары мәннун едирсинизсә, демәли бизи дә севиндирсиниз. Јени илиниз мүбарәк!»

Бајрам атмосфери бу күн гонағларә шәирләр вә ушағлығдан бәри һәр кәсин

севдији тәдбирә һәср олунмуш маһнылар охујан ушағ Евинин јетирмәләри тәрәфиндән јарадылмышдыр.

Јени ил һәдијјәләринин тәгдим едилмәси нағыл персонажларынын иштиракы илә парлаг театр тамашасынын хош сону олду. һәтта мүәссисәнин сағламлыг сәбәби илә бајрамда иштирак едә билмәјән шакирдләрини дә диггәтдән кәнарда гојмадылар - Республика башчысы онлары һәдијјәләрлә зијарәт етди. Сонра Серкеј Меликов интернат мәктәбини арашдырды, ушағларын јаһадығы шәраитлә вә бурада һансы тәһсил иш методларындан истифаде едилдији илә таныш олду. Бундан әла-вә, Республика башчысы ушағ Евинин әтрафыны да арашдырды.

Абдурашид Мөһәммәдов гурумун дәстәјиндән, әразинин абадлашдырылмасындан данышды. Ушағлар үчүн инкишаф вә асудә вахт үчүн оптимал шәраитин јарадылдығындан әмин олан Серкеј Меликов, онлары даһа да јахшылашдырмаг үчүн бир сыра тәли-матлар верди- ушағларын дашынмасы үчүн нәглијјат, о чүмләдән ашағы һәрәкәтли групплар үчүн ујғунлашдырылмыш автобус вә мүәссисәјә сабит енержи тәһизаты үчүн кәнератор да кәтириләчәјини билдирди.

Һазырлады: А.Мәммәдова

Тамила Таһировна: Хазар ОУМ-ин рус дили вә әдәбијаты мұәллими:

әлләриндән кәләни әсиркә-мирләр.

Дөвләтимизин мұәллимин әмәјинә вердији жүксәк гијмәт, онларын социал вәзијәтинин јахшылашдырылмасы истигамәтиндә көрүлән ишләр, әлкә башчылары тәрәфиндән мұәллимләрин әмәк һаггларынын артырылмасы, фәхри адларын верилмәсилә бағлы сәрәнчамларын имзаланмасы биз мұәллимләри севиндирир. Әмәјимизә верилән гијмәт бизи даһа да жүксәк зирвәләр фәтһ етмәјә сөвг едир. Бизим орта тәһсил оцағымыз тез-тез республика вә рајон үзрә кечирилмиш мұхтәлиф мұсабиғләрдә иштирак едәрәк, мұкафатлы јерләри газамышдыр.

Бундан сонра да мәктәбимизин шөһрәтини даһа да артырмағ вә рајон мәктәбләри сырасында биринчи олмағ мөғсәдилә чалышачағ вә 2021-чи илдә дө јени-јени уғурлар имза атачағыр.

Мән мәктәбимизин мұәллим вә шакирд коллективини, онларын вәлидејнләрини, үмүмијәтлә бүтүн сакинләримизи 2021-чи ил мұнасибәтилә сәмиими гәлбдән тәбрик едир, һамыја чан сағлығы, узун өмүр, јени-јени наилијәтләр арзулајырам. Үрәкдән арзу едирәм ки, бүтүн дүнјаны ифлич вәзијәтинә салан COVID-19 тез бир заманда бизи тәрк еләсин, һамымыз азад нәфәс алағ вә севинчимизи бир-биримизлә бөлүшәк.

Бајрамыныз - Тәзә илиниз мұбарәк!

Күлпәри Шабановна:

севинмишәм. Чүнки бајрамда инсанлар бүтүн дәрди гәмини унудуб. Күслүләр барышыр, адамлар бирбирләринин евинә тәбрикә кедирдиләр. Бу ил пандемия үзүндән, бир аз башга чүр едәчәјик. Тәки сағламлығ олсун, әсас чан сағлығыдыр. һәр кәсә бу бајрам күнләриндә, бајрам абу һавалы, шән вә кәзәл күнләр һәр биринизин евләринә бол-бол олар.

Мәним үчүн бүтүн бајрамларын мәнәсы бөјүкдүр, бу бајрам исә өзүнәмәхсус бир бајрамдыр. Шахта бабанын, Гаргызын кәлиши, шам ағачынын бәзәнмәси. Инсанларын чанфәшанлығла һазырлашмасы, бир сөзлә кәзәллик дүнјасы. Мән дө ушағ оlanda, бу бајрамын кәлишинә чох

Һәсәнова Күлчөһрә: Рүкәл кәнд мәдәнијәт Евинин директору

Мәним үчүн бу бајрам һәмәишә тәмтәрағлы кечиб. Атам Рүкәл кәнд мәдәнијәт евинин директору олуб, о бизи һәмәишә бајрам концертләринә апарарды. Бачыларымла Јени илә саат 12-ни вуранда арзу едәрдик. Аллаһдан арзум будур, инсанлар хәстәликдән узағ, дүнјамыз саламат олсун!

Рәһилә Өмәрова: ДР-нын әмәкдар артисти

Мән һәмәишә бу бајрамы севә-севә кәзләмишәм. һәр бајра-

мын өз кәзәллији вә өзәллији олдуғу кими, Јени илин дө өз кәзәлликләри вар. Бүтүн бајрамлар бир-бириндән кәзәлдир. Мән һәмәишә Јени или тәмтәрағла гаршыламышам, хүсүсән дө анам сағ оlanda. Анамын мәнә һәр ил кичик дө олса, һәдијјәси оларды, мән дө ону севинәрәк алырдым. Дејирләр, ана һәр гәдәр сағдыр ушағын күнү хош олур. Мән бу сөзлә тамамилә разыјам, чүнки мән дө анам өләндән сонра буну дәрк етдим. Бу ил бу бајрам пандемия илә гаршыланыр, мән дө һәр бир инсан кими бүтүн инсанларә

чан сағлығы, узун вә мәнәлы өмүр, евләринә һөрмәт, сәәдәт, боллуғ арзу едирәм.

Ағ халатлы гәһрәман: һәким-терапевт Сејидов Сеид-Азәм Абдуллаһадович

Һөрмәтли охучулар, һәјәтимызын бу дөврүндә бу мөвзу нә гәдәр бајағы вә таныш көрүнсә дө, COVID-19 мөвзусуна јенидән тохунмағ истәјирәм. Анчағ тәәссүф ки, бу күн мән кәнар мұшаһидәчи кими јох, сағалмыш бир шаһид кими јајым верәчәјәм. Инанын, һәр биримиз бунун она тәсир етмәјәчәјини дүшүнүрүк.

Анчағ бу белә дејил. һеч ким бәдәнләринин имканларыны билмир. Јалныз 60 јашдан јухары инсанлар дејил, һәм дө кәнчләр ағыр хәстәләнир. Әлинә дүшдүјүнүз һәкимдән чох шеј асылыдыр! Вәзијәти даһа да ағырлашдыран бир нечә мұаличә алгоритмини сынадығдан сонра хиласкарымын јанына кәлдим. Бу мүддәт әрзиндә COVID-19-ун бүтүн ағыр әләмәтләрини јашадым: жүксәк һәрарәт, ағчијәрләрдә вә бүтүн дахили органлардакы ағыр, дәриндән нәфәс ала билмәмәк, дәһшәтли нәфәс дарлығы, пароксизмал өскүрәк вә дөзүлмәз баш ағрылары. Ән дәһшәтлиси исә өлүм һаггында давамлы дүшүнчәләр, һәјәтимыз үчүн горхунуз.

Парлағ вә фираванлығдан узағ олан јени бир дүнјада јашајырығ. 1918-чи илдә планетдә 100 милјон инсанын өлүмү илә нәтичәләнән Испан грипиндән сонра COVID-19 илә гаршылашырығ. Бу исә һәкимләримиз үчүн асан дејил. Вирус хәстәликләринин мұаличәси үчүн бүтүн система јенидән гурмалы, һәр бир хәстә үчүн ајры-ајры дәрман сечмәли вә ән әсасы хәстәни горху вә чахнашма батағлығындан чыхармалы идиләр. Бу чох дәјәрлидир. Бунлар бу «вирал мұһарибә»-нин өнүндә олан инсанлардыр.

Бу күн һәр кәсә пешәкарлығы вә жүксәк әхлағи кејфијәтләри өзүндә чәмләшдирән һәкимин адыны ачыгламағ истәјирәм. Сејидов Сеид-Азәм Абдуллаһадович – һәким-терапевт, Дәмирјол Хәстәханасынын мүдири.

Сејидов Сеид-Азәм Абдуллаһадович 3 феврал 1984-чү илдә анадан олуб. 1-6 сифиләри 16 сәјлы орта мәктәбдә охујуб, 7-9 сифиләри Түрк Коллечиндә, 10 — 11 сифиләри исә 4 сәјлы орта мәктәбдә мезун олмушдур. Маһачгала шөһәриндә ДДТУ –ни битирмиш, МКЕМ/ДДТУ –дә исә резидентураны. Кәнч олмасына бахмајарағ, бу инсан пешәкар кејфијәтләрини кәстәрди вә

COVID-19 епидемиясынын ән зирвәсиндә Москва клиникаларынын ғырмызы зонасында чалышды.

Вәзијәтим кәзүмүн габағында исләшәндә Сеид-Азәм Абдуллаһадовичин јанына кечә јарысы кәлдим. Мұаличә олуна хәстәләрдән кәлән чох сәјда мүсбәт рәј вә тәшәккүр мәнә бу һәкимә кәтирди. Кеч

вәзијәтиндән чыхарды. Тәмиз гәлби вә нәһәнк билик јығыны олан бир инсан. Бүтүн бунлар ону Дәрбәнд шөһәринин ән јахшы һәкимләриндән биринә чөвирир! Азәрбајчан халғынын вә аиләсинин гүруру олан Сејидов Сеид-Азәм Абдуллаһадович, сизә кәләчәк һәјәти үчүн шанс вердијиниз бүтүн хәстәләр адындан бөјүк тәшәккүрүмүзү

вахт һәкимин мәнә мұәјинә вә ујғун бир мұаличә тәјин етмәсинә мане олмады. 10 чәтин күн әрзиндә мәнә даим нәзәрәтдә сағлады, көрүшләри тәнзимләди вә чахнашма

билдиририк. Пешәкарлығыныз, сәбриниз вә тәмиз үрәјиниз үчүн чох сағ олун. Дәрбәнд ағ халатлы гәһрәманларыны билмәлидир!

К. Бабајева

МЭСАФЭ САХЛАЖЫН, САГЛАМ ГАЛЫН!

Коронавирус: кечмиш, бу күн вэ кэлэчэк рисклэр

Бүтүн дүнјада һәҗәчана сәбәб олан коронавирус һазырда өлкәмиздә чидди нәзарәт алтын дадыр. Дүнјанын жүзләрлә өлкәсиндә гејдә алынмыш вирус инсанларын сағламлығыны вә һәҗатыны алмагла јанашы, һәм дә игтисадијата да чидди зијан вурмагда давам едир. Инсанларын әксәријәти ишсиз галмыш, евдә отурмагда давам едирләр. Бу да өн чох һөкүмәт ишиндә чалышмајанларын, күндәлик иш тапмагла өз айләсини доландыранларын јашајыш сәвијәсини ашағы салмагда давам едир.

Дөвләтимиз коронавирусу өлкәдә јајылмамасы, әһалинин сағламлығынын мұһафизәси илә бағлы бүтүн ләзими аддымлары атыр вә өн жүксәк сәвијәдә габаглајычы тәдбирләр көрүлүр. Бу күн әсас мәсәлә паникаја дүшмәмәк, әсасы олмајан шајиләрә инанмамагдыр. Бу мөвзу илә әлағәдар оларағ әһали арасында маарифләндирмә ишләринин апарылмасы да чох вачибдир.

Вируслар аләми битки вә һејван аләми илә мұғажисәдә олдуғча зәнкин нөв мұхтәлифлијинә малиқдир. Вируслар мұхтәлиф нөвләр арасында кәләрин тәбии өтүрүчү вәситәләри олуб, кәнетик мұхтәлифлик јарадарағ тәкамүлү истигамәтләндирер. Вируслар бу күн дә јердә тәдгиг олунмамыш кәнетик мұхтәлифлијин чанлы хәзинәсидир. Вирус- латынчадан төрчүмәдә «зәһәр» мәнәсыны верир, һүчәјрәдәнкәнар јолухдуручу олуб, јалныз чанлы һүчәјрә дахилиндә чохала билер. Онлара бүтүн чанлы организмләрдә биткиләр, һејванлар, бактеријаларда раст кәлмәк олар. Вируслар илк дөфә 1892-чи илдә рус микробиологу Дмитри Ивановски төрәфиндән кәшф олунуб. Ијирминчи әсрин икинчи јарысында 2000-дән артығ вирус ачығланды. 2002-чи илдә илк синтетик вирус јарадылды.

Вируслар бүтүн дикәр организмләрдән фәргли оларағ кәнетик информәсиянын сағланылмасына көрә 2 бөјүк - ДНТ вә РНТ деномлу група бөлүнүр. Лакин бүтүн вирусларын «һәјат стратегиясы» ејнидир. һәр күн минләрлә инсан вируса јолухур, жүзләрлә хәстә һәҗатыны итирир. Дүнја игтисадијатынын әксәр саһәләри, һүсусилә туризизм, бәјнәлхалг тичарәт, јаначағ сәнәјәси, дикәр саһәләр ифлич вәзијәтинә дүшмәкдәдир. Адам инана билмир ки, буларын сәбәбкары микроскопик варлығлардыр вә онларын төрәтдикләри

күтләви епидемија вә пандемијалар һазырда чох чидди проблемләрә сәбәб олур.

1980-чи илләрә гәдәр Дүнја Сәһијә Тәшкиләти (ДСТ) тәһлүкәли инфексиялар сырасына 4 инфексияны- таун, вәба, тәбии чичәк вә сары гыздырманы дахил етмишди. 1980-чи илдә ДСТ вакцинасија сәјәсиндә тәбии чичәјин ләғвинә мүвәффәғ олдуғу барәдә һесабат вермишди. һал-һазырда бу инфексиялар група һемолитик гыздырмалар, ағыр кәскин респиратор синдром коронавирусу да дахил олмушдур. Хүсусилә тәһлүкәли олан А грип вирусу инсан вә һејванлар үчүн ағыр епидемија төрәдичиси олмасына

арасында чөмпон адландырмағ олар. Чүнки коронавируслар бир зәнчирли РНТ деномлу вируслар арасында өн бөјүк денома малиқдир. Вирусларын саһиб организмдә адаптәсиясы даһа чох вирус деномунун узунлуғундан асылдыр. Вируслар үчүн деномун өлчүсү санки «интеллект» ролуну ојнајыр, денном нә гәдәр бөјүк оларса, онларын сағ галмалары үчүн мұхтәлиф стратегијалар ишләтмәси вә мұхтәлиф әтраф мұһит тәсирләринә чаваб вермәси асанлашыр. Кичик денома малиқ оларн вируслар бир гајда оларағ мөһкәм өртүкәләр горунур. Бөјүк денома малиқ олан вируслар исә даһа жүксәк патокеник-контәкиоз, һүсусијәти кә-

мәрһәләдә нәзарәт алтына алынмәзса, инфексияја јолухмуш инсандә кәскин төнәффүс чөтинлији синдрому вә ја кардиокен олмајан ағчијәр өдеми башлајыр. Бурада артығ инсан сүни нәфәс апаратына гошулмадан јашаја билмәз. Хәстәлијин дөрдүнчү мәрһәләси исә артығ иммуносупрессия дөврүдүр. Бу исә инсанын анаданкәлмә вә тәһлүкәли «Псеудомонас аеруиноса» чубуғлары вә кәбәләкәр кими агрессив патогенләр дә гошулур.

Вирусларла мұбаризә ваксинләрин ролу

Иглим вә еколокијанын сүрәтлә дәјишмәси, еләчә дә инсан-һејван гаршылығыла әлағәләринин артмасы сәбәбиндән кәләчәкдә јени корона-вирус инфексиясынын јајылмасынын гачылмаз олмасы еһтималы жүксәкдир. Буна көрә дә коронавируса гаршы еффејтив мұаличә үсулларынын һазырланмасына зәрури еһтијач вачибдир. һазырда дүнјада мұхтәлиф бактерија вә вирус хәстәликләриндән горунмағ үчүн ваксинләрдән чох кениш истифадә едилер. «Ваксин» сөзү франсыз сөзүдүр. Бу термини елмә инкилис һәкими Едвард Ченнерин шәрәфинә Луи Пастер кәтирмишдир. Ваксинләр-мүәјјән бир хәстәлијә гаршы актив газанылмыш иммунитетти төмин едән биоложи бир һазырлығдыр.

Биз һамыны «Мәсафә сагла, саглам гал!» чағырышына сәс верәрәк, өзүнүтәчрид гајдаларына әмәл етмәјә, бунунла да өзләринин вә өз доғмаларынын һәҗатыны горумаға чағырырығ. Чүнки бу хәстәлији дүчәр олмағ, онун зөиф гурбанына чеврилмәк олдуғча горхулу вә тәһлүкәлидир. Коронавирус адыјла бүтүн дүнјаны әсир-јесир едән горхунч вирус елә бизим Дәрбәнди-миздә көзүмүз көрә-көрә, гулағымыз ешидә-ешидә таныдығымыз вә танымадығымыз нечә-нечә инсаны чаваһына, гочасына, варлысына- касыбына бахмадан өз чајнағына алды вә бу көзәл дүнјадан апарды. Она көрә дә өзүнүзү горунур, чүнки һәјат көзәлдир.

Үмидварығ ки, јени гәдәм гојдугумуз 2021-чи ил тезликлә бу вирусун нәфәсини кәсәчәк, сәрһәдләр ачылачағ, бүтүн дүнјада сүлһ, әмин-аманлығ, хошбәхтлик, сәадәт вә сағламлығ бәргәрар олачағ, инсанлар һәмишәки кими өз хејрхаһ әмәлләрини, хејир ишләрини давам етдирәчәкләр.

А.Ағакшијева

көрә вә төләфәт төрәтдији үчүн даһа тәһлүкәли һесаб олунур.

Коронавирусун ады латыча «корона» сөзүндән көтүрүлмүшдүр ки, бу да тач», «чәләнк» мәнәларыны верир. Буна сәбәб вирусун електрон микроскоп көрүнтүләриндә Күнәш тачыны хатырладан золағларын олмасыдыр. Бу мортолокија вирус тиканынын пәпломәләри вәситәсилә јараныр, бу зүлаллар вирусун сәһини өртәрәк саһибин тропизмини тәјин едир. Коронавируслар 1960-чы илләрдә кәшф едилмишдир. Илк дөфә тојуғларда јолухучу бронхит вирусу, даһа сонра инсан коронавирусу 229Е вә инсан коронавирусу ОС43 оларағ адландырылмышдыр. Сонрақы дөврләрдә бу айләнин башга үзвләри кәшф едилмишдир.

Јени коронавирусу бүтүн вируслар

стөрмәклә јанашы, даһа чох бир нечә саһиб организм јолухдурмағ габилијәтинә малиқ олур.

Әдәбијатларда верилән мәлуматларә көрә, јени коронавирусун әмәлә кәтирдији хәстәлији дөрд мәрһәләјә бөлмәк мүмкүндүр. Биринчи мәрһәлә 7 күндән 10 күнә гәдәр давам едир вә «вирусемия» адланыр. Илкин дөврдә бу даһа чох ади сојугдөјмәни хатырладыр. Вәзијәт 9-чу күндән башлајарағ 14-чү күнә гәдәр давам едән бир мүддәтдә кәскин дәјишир. Чүнки бу вахт организмләрин эпители һүчәјрәләринин зәдәләнмәси просеси башлајыр. Нәфәс јолларынын анатомик мөканында микроорганизмләрин вә бактеријаларын колонизәсиясы баш верир, бу исә хәстәни өлүмә доғру апаран бир мәрһәләдир. Әкәр хәстәлик һәмин

Русиялылар бајрам үчүн ән јахшы һәдијјәни тәјин етдиләр

Русиянын ән бөјүк банкларындан вә алычыларындан бири олан «Рускиј стандарт» банкынын арашдырмаларына көрә русларын әксәријәти пулу бајрам үчүн ән јахшы һәдијјә һесаб едирләр. Бу һагда «Дағыстан» республика информәсия ақентлији мәлумат вериб.

Бир нечә мин респондент-фәјзбук, вконтәкте, одноклассники вә дикәр социал шәбәкәләрдәки группларын үзвләри- Јени ил әрәфәсиндә кечирилмиш арашдырмада иштирак етдиләр.

«Пул вермәк өнәнәси руслар арасында ақтуал оларағ

галыр. һансы һәдијјәләри алмағы севирсиниз,-дејә сорушдугда, әксәријәт, јәни респондентләрин 45 фаизи белә чаваб верди: «пул». Икинчи јердә 25,5% пәји олан фајдалы вә практикә һәдијјәләр иди. Үчүнчүсү- мүсбәт емосијалар кәтирәчәк һәдијјәләр (23%),-дејә тәдгигат мұәллифләри билдирибләр.

«Ејни заманда, бајрам мұнасибәтилә нағд пул алырлар, бунунла да респондентләрин әксәријәти- 63% өзләринә истәдикләрини алырлар.

Достлара, гоһумлара вә иш јолдашларына һәдијјә мөвзусуна кәлдикдә исә, респондентләрин әксәријәти, јәни 35%-инин фикринчә, алычынын өзү үчүн алмајачағы, ону сәмими гәлбдән севиндирәчәк бир һәдијјәни

верилмәсидир.

Респондентләрин 27%-и пулу сечир, 20%-и өзләрини горумаға үстүнлүк верир. Онларын фикринчә, күндәлик һәјатда фајдалы олачағ бир һәдијјә респондентләрин 10,5%-и төрәфиндән тәгдим олунур. Достлары вә гоһумлары илә бирликдә сүрприз алмағ, респондентләрин 4%-и төрәфиндән сечилир. Вә өв-өлчәдән өдәнилмиш бир банк карты вә сертификат вермәк-3%.

Ајры-ајрылығда, респондентләрә чавабы пулсуз формада тәгдим олунан өн јаддағалан һәдијјә барәдә сорушлду. Беләликлә, дикәр унутулмаз һәдијјәләр арасында респондентләр бунлары сыраладылар: «Өзү-өзүнә һәдијјә оларағ Түркијә сәјаһәт», «достлардан сүрприз», «101 гызылқул», «ушағлардан рәсмләр», «автомобил», «театр билетләри», «сон моделли гаджетләр».

Русия бүтүн өлкәләрлә һава нәглијјәти дајандырмағ истәјир

Русия Дөвләт Думасынын депутаты Иван Сухарев һөкүмәт башчысы Михаил Мишустинә коронавирусун јени штампы илә әлағәдар бүтүн өлкәләрлә һава нәглијјәтинда мұвәғгәти мөһдудийәтин тәтбигини тәклиф едиб. Бу барәдә «РИА Новости» хәбәр јайыб.

Иван Сухарев мутәсиянын Бөјүк Британијада вә дикәр дөвләтләрдә ашкар едилдикдән сонра Русиянын Лондон илә һава һәрәкәтини мөһдудлашдырдығына диғгәт чәкиб.

«Јени вирусун Русия Федерәсиясы әразисиндә јајылмасынын гаршысыны алмағ вә коронавирус инфексиясына гаршы мұбаризәдә мөвчуд мүсбәт динамиканы горумағ үчүн бүтүн харичи өлкәләрлә һава нәглијјәтинын мұвәғгәти дајандырылмасы имканыны нәзәрдән кечирмәјинизи хаһиш едирәм», - дејә мұрачидәдә билдирилир.

ҺАКИМЛӘРИМИЗ ҮМИД ЈЕРИМИЗ

Бачарыглы һәкимләр Аллаһ веркисидир

Бу јахынларда редакциямыза гәзетимизин даими охучусу Ајдынбек Мусајев тәшриф бујурмушду. Артыг бир нечә ил јахындан таныдығымыз Ајдынбек Катрухлу һәмјерләри олан катрухлуларын хејриндә, шәриндә фәал иштирак едир вә онларын арасында бәјүк нүфуза маликдир.

Саламлашыб, һал-әһвал тутдуг вә чоҳдан (О, гәзетимиз редакциядан абунә олмушдур) гәзет алмаг үчүн кәлмәдинин сәбәбини сорушдуг. Бир аз һәјәчәланды вә деди: - Ај гызым, һәјәт јолдашымла бирликдә өлмәјиб чыхдыг. Лакин сағ олсун, һәкимләримиз бизи бу вәзијјәтдән чыхардылар. Әкәр һәр кәс бу зәһримардан (коронавирусдан) тез гуртармаг истәјирсә, сәһнәтиндә чүзи бир дәјишиклик һисс едән кими, елә һәмин анда вә вахтында һәкимә мурачиәт етсин. Әкс тәғдирдә өләч тапмаг чәтин вә һәтта гәјри-мүмкүндүр. Шүкүр Аллаһа, инди мән вә мәним әмүрүм шөлә сачан Шөлә ханым сағ вә саламатыг, нәвә-нәтичәләримизин угуруна севинирик. Нә исә...

Гызым, мән һәм дә икинчи груп өлиләм. Инсулт кечирдикдән сонра һәр ил сәһнәтинин вәзијјәтилә өләгәдәр Дәрбәнд шәһәр мәркәзи хәстәханасынын неврологија шөбәсиндә мүаличә алырам. Бу күн мән сизә фәдакар, өз пешәсинә садиғ олан Светлана Надировна Мирзәханова һаггында данышмаг истәјирәм. О, МШХ-нин неврологија шөбәсинин мүдирини вә өз ишинин устасы олан ән јахшы мүтәхәссидир. Чоҳ шадам вә һәдсиз гүрүр һисси кечирирәм ки, мәнз онун јаздыгы мүаличәни алмышам вә сағ-саламат инди сизин гаршыныздајам. Бәзән дејирләр ки, јахшы һәким өз хәстәсини јалныз дәва-дәрманла дејил, һәм дә ширин дили, сәмими давранышы илә ајаға галдыра биләр. Валлаһ, бу дүздүр. Светлана Надировна да һәкимлик сәһәсиндә Аллаһ веркисилә мұкафатландырылан сәһијјә ишчиләриндән биридир. О, һәр сәһәр күлөрүзлә палатанын гапысыны ачыб ичәри

кирәкән, санки отағымыза күнәш ишыг сачырды. Бу күлөрүз инсан биз хәстәләрә гајгы илә јанашыр, тәкчә мәнә дејил, о бири пасијентләринин дә үрәјинә өз мұлајим хасијјәти, дүзкүн мүаличәси илә үмид тохуму сәпирди.

Мән гәзетиниз васитәсилә Светлана Надировнаја һәм өзүмүн вә һәм дә өвладларымын дәрин тәшәккүрүнү чатдырмаг истәјирәм. Бу чүр нүмунәви гыз бәјүтдүкләринә кәрә онун валидјенләринә, белә ағыллы-камаллы, тәрбијәли шакирдә кәрә, орта тәһсил алдыгы мөктәбин педагожи коллективинә, билikli мүтәхәссис һазырлајараг, ону биз инсанларын сәһнәтини горумаға кәндәрдикләри үчүн исә али тибб тәһсил алдыгы институтун мүәллимләринә миннәтдарлығымы билдирирәм. Чүнки бу кәзәл инсанын әмәлләри тәрифә вә тәғдирә лајигдир. О, өзүнүн бачарыгы вә дәрин билији илә рајондан вә шәһәрдән, Чәнуби Дағыстанын мүхтәлиф бөлкәләриндән она мурачиәт едән сакинләрин һөрмәтини газарлашдыр. Мән белә инсанларын гаршысында баш әјирәм вә дејирәм:

- Шәфалы әлләриниз, о кениш үрәјиниз вар олсун, өзиз һәким!

Аллаһ ону вә онун симасында тибб сәһәсиндә чалышан бүтүн тибб персоналыны сахласын, онлара узун әмүр, хош күнләр бәхш еләсин.

Чоҳ сағ олун вә бир даһа хәстәләнемәјин.

Инди јурдумуза јени-2021-чи ил гәдәм гојуб. Гој 2020-чи илдә чәкдикләримиз ағры-ачылар керидә галсын, Тәзә ил исә бизләрә чан сағлығы, сүфрәләримизә бәрәкәт кәтирсин.

А.Ағакишијева.

Ушағларымыза терроризм һаггында нечә данышаг?

Террор һүчумларыны анламаг бәјүкләр үчүн кифәјәт гәдәр чәтиндир. Бәс ушағларымыза буну нечә изаһ едәк?

Ефирдә хәбәрләр кедәркән телевизору сөндүрмәлијикми? Психолог Емма Кеннј дејиб: евдә хәбәрләр кизләдилсә белә, ушағлар ону ја достларындан, ја да сәсиал медиадан өјрәнәчәкләр. Әкәр хәбәрләри өвладларыныздан кизләдәрәк онлары горумаға чалышсаныз, онлара гаршы психик етмиш оларсыныз. Чүнки, онлар мөктәбә кедирләр вә ушағлар мөктәбин ојун мейданчасында вә јәмәханасында бу һагда сәһбәт едәчәкләр вә өвладларыныз бунлары икинчи, үчүнчү, дөрдүнчү шәхсдән өјрәнәчәкләр. Психолог Емма Кеннј дејиб ки, чоҳ кичик јашлы ушағлар адәтән валидјенләринә архајын олурлар. Лакин даһа бәјүк ушағлар сәсиал медиада ешитдикләри хәбәрләр вә ја изләдикләри көрүнтүләр һаггында валидјенләриндән бир чоҳ шәј кизләдә билирләр. Ханым Кеннј сөјләјиб ки, валидјен һәр заман ачыг сәһбәтә һазыр олмалыдыр. Онлардан хәбәр һаггында ешидиб-ешитмәдикләрини сорушун вә сәһбәт едир.

Бу јолла үрәкләриндәки суаллары сизә верә биләрләр. Психолог валидјенләрә мәсләһәт билиб ки, ушағлары мұзакирә вә сәһбәтә чәлб етсинләр вә онларда әминлик јаратмаг үчүн, статистик тәһлилләрдән истифадә етсинләр.

РЕШЕНИЕ СОБРАНИЯ ДЕПУТАТОВ СЕЛЬСКОГО ПОСЕЛЕНИЯ «СЕЛЬСОВЕТ ПЕРВОМАЙСКИЙ» ПЯТОГО СОЗЫВА от 10 июня 2020 года № 32/75

О муниципальной целевой программе муниципального образования «сельсовет Первомайский» Дербентского района Республики Дагестан «Разработка правил землепользования и застройки в муниципальном образовании «сельсовет Первомайский» Дербентского района Республики Дагестан»

В связи с неисполнением условий, определенных в абзацах девятом – одиннадцатом раздела V («V. Система программных мероприятий») муниципальной целевой программы «Разработка правил землепользования и застройки в муниципальном образовании «сельсовет Первомайский» Дербентского района Республики Дагестан», и истечением срока исполнения договорных обязательств, связанных с реализацией муниципальной целевой программы «Разработка правил землепользования и застройки в муниципальном образовании «сельсовет Первомайский» Дербентского района Республики Дагестан», руководствуясь Уставом муниципального образования «сельсовет Первомайский» Дербентского района Республики Дагестан,

Собрание депутатов сельского поселения «сельсовет Первомайский» (далее – Собрание депутатов) **решило:**

Статья 1

Признать с 1 сентября 2020 года утратившими силу:

1) соглашение о передаче части полномочий муниципального района «Дербентский район» по разработке правил землепользования и застройки в муниципальном образовании «сельсовет Первомайский» Дербентского района Республики Дагестан, заключенное между Главой сельского поселения «сельсовет Первомайский» и Главой муниципального района «Дербентский район»;

2) решение Собрания депутатов от 1 декабря 2017 года № 8/20 «Об утверждении муниципальной целевой программы "Разработка правил землепользования и застройки в муниципальном образовании «сельсовет Первомайский» Дербентского района Республики Дагестан»»;

3) муниципальную целевую программу «Разработка правил землепользования и застройки в муниципальном образовании «сельсовет Первомайский» Дербентского района Республики Дагестан», утвержденную решением Собрания депутатов от 1 декабря 2017 года № 8/20 «Об утверждении муниципальной целевой программы "Разработка правил землепользования и застройки в муниципальном образовании «сельсовет Первомайский» Дербентского района Республики Дагестан»»;

4) часть 1 статьи 1 решения Собрания депутатов от 25 декабря 2018 года № 18/39 «О внесении

изменений в муниципальные целевые программы муниципального образования «сельсовет Первомайский» Дербентского района Республики Дагестан»;

5) статью 1 решения Собрания депутатов от 29 октября 2019 года № 25/57 «О внесении изменений в решения Собрания депутатов сельского поселения «сельсовет Первомайский» и муниципальные целевые программы муниципального образования «сельсовет Первомайский» Дербентского района Республики Дагестан».

Статья 2

1. Администрации сельского поселения «сельсовет Первомайский»:

1) прекратить исполнение договорных обязательств, связанных с реализацией муниципальной целевой программы «Разработка правил землепользования и застройки в муниципальном образовании «сельсовет Первомайский» Дербентского района Республики Дагестан»;

2) подготовить и внести в Собрание депутатов проект решения Собрания депутатов о внесении изменений в решение Собрания депутатов «О бюджете муниципального образования «сельсовет Первомайский» Дербентского района Республики Дагестан на 2020 год».

2. Изменения параметров бюджета муниципального образования «сельсовет Первомайский» Дербентского района Республики Дагестан на 2020 год, связанные с исполнением статьи 1 настоящего решения, а также пункта 1 части 1 настоящей статьи, подлежат отражению в решении Собрания депутатов «О бюджете муниципального образования «сельсовет Первомайский» Дербентского района Республики Дагестан на 2020 год».

3. Признать, что настоящее решение в части бюджетных обязательств, не исполненных на день принятия настоящего решения и по которым настоящим решением были внесены изменения, применяется к правоотношениям, возникающим с 1 января 2020 года.

Статья 3

1. Опубликовать настоящее решение на официальном сайте муниципального образования «сельсовет Первомайский» в информационно-телекоммуникационной сети «Интернет» (www.1-maysk.ru) и в республиканской газете «Дербент».

2. Настоящее решение вступает в силу со дня его первого опубликования в одном из источников опубликования, указанных в части 1 настоящей статьи.

**Глава сельского поселения «сельсовет Первомайский»
Н.Т. ТАГИРОВ**

РЕШЕНИЕ

СОБРАНИЯ ДЕПУТАТОВ СЕЛЬСКОГО ПОСЕЛЕНИЯ «СЕЛЬСОВЕТ ПЕРВОМАЙСКИЙ» ПЯТОГО СОЗЫВА от 27 ноября 2020 года № 34/78

О внесении изменений в решение Собрания депутатов сельского поселения «сельсовет Первомайский» от 1 февраля 2009 года № 12/2 «Об утверждении Положения о порядке ведения Реестра муниципального имущества сельского поселения "сельсовет Первомайский"» и Положения о порядке ведения Реестра муниципального имущества сельского поселения «сельсовет Первомайский»

В связи с необходимостью приведения муниципальной нормативной правовой базы муниципального образования «сельсовет Первомайский» Дербентского района Республики Дагестан в соответствие с нормами, установленными Порядком ведения органами местного самоуправления реестров муниципального имущества, утвержденного приказом Министерства экономического развития Российской Федерации (далее – Минэкономразвития России) от 30 августа 2011 года № 424 «Об утверждении Порядка ведения органами местного самоуправления реестров муниципального имущества», и измененными в соответствии с приказом Минэкономразвития России от 13 сентября 2019 года № 573 «О внесении изменений в Порядок ведения органами местного самоуправления реестров муниципального имущества, утвержденный приказом Минэкономразвития России от 30 августа 2011 года № 424»,

руководствуясь Уставом муниципального образования «сельсовет Первомайский» Дербентского района Республики Дагестан,

Собрание депутатов сельского поселения «сельсовет Первомайский» (далее – Собрание депутатов) **решило:**

Статья 1

1. Внести в решение Собрания депутатов от 1 февраля 2009 года № 12/2 «Об утверждении Положения о порядке ведения Реестра муниципального имущества сельского поселения "сельсовет Первомайский"» следующие изменения:

1) в наименовании и пункте 1: слова «сельского поселения "сельсовет Первомайский"» заменить словами «муниципального образования "сельсовет Первомайский" Дербентского района Республики Дагестан»;

2) в мотивировочной части: слова «Федеральным законом от 21 июля 1997 года № 122-ФЗ "О государственной регистрации прав на недвижимое имущество и сделок с ним"» исключить;

3) в пункте 2: слова «– Администрация сельского поселения «сельсовет Первомайский» (далее – Администрация)» исключить;

4) в пункте 3: «по правилам, установленным» заменить словами «в порядке, установленном»;

5) в пункте 5: слова «Администрацию в лице Главы Тагирова Н.Т.» заменить словами «исполнительно-распорядительный орган местного самоуправления муниципального образования «сельсовет Первомайский» Дербентского рай-

она Республики Дагестан».

2. Внести в Положение о порядке ведения Реестра муниципального имущества сельского поселения «сельсовет Первомайский», утвержденное решением Собрания депутатов от 1 февраля 2009 года № 12/2 «Об утверждении Положения о порядке ведения Реестра муниципального имущества сельского поселения "сельсовет Первомайский"», следующие изменения:

1) в наименовании и пункте 1.1: слова «сельского поселения "сельсовет Первомайский"» заменить словами «муниципального образования "сельсовет Первомайский" Дербентского района Республики Дагестан»;

2) в подпункте «б» пункта 1.3: слово «имущества,» заменить словами «и движимым вещам имущество,»;

3) пункт 1.5 исключить;

4) в пункте 2.2.2: после слов «(далее – движимое имущество),» дополнить словами «а также ином имуществе, не относящемся к недвижимому и движимому имуществу,»;

5) пункт 2.2.2 дополнить подпунктом «ж» следующего содержания:

«ж) сведения о виде и наименовании объекта имущества, не относящегося к недвижимому и движимому имуществу, а также сведения о реквизитах правового акта, договора или иного документа, на основании которого возникло право на указанное имущество, согласно выписке из соответствующего реестра или иному документу, подтверждающему указанные реквизиты, включая наименование документа, его серию и номер, дату выдачи и наименование органа, организации, выдавших такой документ.»;

6) подпункт «и» пункта 2.2.3 признать подпунктом «з»;

7) подпункты «и» и «к» пункта 2.4.1 признать соответственно подпунктами «з» и «и»;

8) в абзаце пятом пункта 2.6: слово «включения» заменить словами «во включении».

Статья 2

1. Настоящее решение подлежит опубликованию на официальном сайте муниципального образования «сельсовет Первомайский» в информационно-телекоммуникационной сети «Интернет» (www.1-maysk.ru) и в республиканской газете «Дербент».

2. Настоящее решение вступает в силу со дня его первого опубликования в одном из источников опубликования, указанных в части 1 настоящей статьи.

3. Контроль за исполнением настоящего решения возложить на Главу сельского поселения «сельсовет Первомайский».

**Глава сельского поселения «сельсовет Первомайский»
Н.Т. ТАГИРОВ**

МАРАГЛЫ ФАКТЛАР, МАРАГЛЫ ЖАЗЫЛАР

Александр Дума. Гафгаз сәфәри

(Әввәли гәзетимизин 48-чи нөмрәсиндә)

– Әсла, – дегә Багратион чаваб верди. – Бунлар сәдәчә оларга, дәрәд миник атыдыр. Галаја фәйтәтлә кетмәк мүмкүн олмадығындан атлары кәтирибләр.

– Биз ораја пијада кәдә билмәздикми?
– Әкәр ајагабыларынызын, чорабларынызын палчыга батыб галмасына разысынызса, није олмур? Јох, әкәр гала рәисинин, онун арвадынын вә гызынын көрүшүнә, еләчә дә наһара тәмиз палтарда кетмәк истәјирсинизсә, минин атын белинә.
– Нечә? Галанын рәиси мәнә наһара көзләјир?
– О, мөктуб кәндәрмишди. Әкәр мүнәсиб билмирсинизсә, бојун гачыра биләрсиниз. һәр шәј сизин өзүнүздән асылдыр.

– Бурда нәсә бир ашлашылмазлыг вар. Багратион, нечә билирсән, бәлкә, бунлар мәнә киминләсә гарышыг салырлар? Дәјәк ки, мәнә Македонијалы Искәндәрдин тәрәмәләриндән кимәсә охшадырлар.

– Бу даһа јакшы. Гој онлар сизи лап Арбелини фәтһ едән Бәјүк Искәндәрдин өзү һесап етсинләр. Бунун фәргә јохдур. Бујурун, атланын.

Јәһәрә отуранда Багратиондан хаһиш етдим ки, габагда о кетсин. Мән исә онун архасынча сүрдүм.

Көрүнүр, һәрмәтли полковник бизи дурбинлә мүшаһидә едирмиш. Биз галаја чатанда полковник вә онун јавәри гала гапысынын ағзында көзләјирдиләр. Салам-каламдан, хош сөзләрдән сонра үзр истәји кәри дөндүм вә зирвәдән шәһәри сәјр етдим.

Һәмин күн сәһәр-сәһәр дәнәиз саһилиндән шәһәрә бахмышдым.

(Александр Дума Гафгаз сәфәри) Инди исә әкс тәрәфдән көзәл бир мәнзәрәнин шаһиди олдум. Дағын дөшүашағы ени километр јарымдан артыг, узунлуғу исә үч километр гәдәр олан бир саһәдә сәјсыз-һесабысз евләр чәркәләнмишди. Бизим дајандығымыз јердән дамлалы көрүнән бу евләрдин сырасыны анчаг мүнүм нәглијат јоллары позурду. Шәһәрдә јалныз ики јердә јашыллыг көрүнүрдү. Бири ичтимаи парк, диқәри исә мөсәидин јанында Надир шаһын гејзинә кәлән дәрбәндиләрдин чыхарылмыш көзләринин басдырылдығы чинарлыг иди. Мојне тез Дәрбәнддин сон дәрәчә кичик ескизини чәкди. Шүбһәсиз ки, о буну сонралар бәјүк таблоја чевирәчәкди. Белә ечәзкар вә сәһрли мәнзәрәнин шаһиди олмаг мәнә надир һалларда гисмәт олуб!

Багратионун мәсләһәти илә бирбаша сәһәр јемәјинә кетдик.

Рәисин көзәл аиләси варды. Онун арвады, гызы вә бачысы бизи саламладылар. Онларын һамысы франсызча данышырды. Тәсәввүр едән, бурада – Хәзәр дәнәиз саһилиндә бир аиләнин бүтүн үзвләри франсызча данышыр!

Наһар вахты галанын рәиси сәһбәт әснасында, Бестужев-Марлинскинин Сибирдән гајытдыгдан сонра Дәрбәнд галасында мөскән салдығындан сөз ачды.

Онун арвады исә деди:

– Хәбәриниз вармы ки, Олга Нестерсованын гәбри бешчәјүз аддымлыгдыдыр?

– Хәјр, мәним бундан хәбәрим јохдур... Јакшы билирдим ки, Бестужев-Марлински Петербурда 14 декабр үсјанында иштирак етдијинә көрә Пестел, Каховски, Рылеев вә Муравјовла бирликдә дарағачындан асылан Бестужевин гардашыдыр.

Бу Бестужев дә өлүм чәзасына мәнқум олунамыш, лакин чар Николај өлүм һөкүмүнү Сибир мөдәнләринә сүркүнлә әвәз етмишди. Ики илдән сонра Иран-Рус мүнәрибәсиндә сырави әскәр кими иштирак етмәк үчүн она кәри гајытмаға ичәзә вермишдиләр. Бестужев-Марлински Дәрбәндә кәлмиш, бурада лејтанәнт рүтбәсинә гәдәр јүксәлмишди. «Гылынч ојнаданларын мүәллими» адлы романынын гәһрәманлары – декабр ајында Сибирә сүркүн едилмиш, орадан јеничә кәри гајытмыш Анненков вә онун арвадындан Нижни-Новгородда Бестужев-Марлински һаггында чох шәј ешитмишдим. һәтта графинја Анненкова мәнә Бестужев-Марлинскинин өз әли илә дүзәлтдији голбағы, һәмјәрлимиз Полин-Ксавје исә хачы кәстәрди. Ики дәмјр парчасы онун әлиндә гижәттли гаш-даша чеврилмишди! Беләликлә, мән Бестужев Марлинскини бир декабрист, сүркүн олунамыш бир шәхс, зәркәр, шаир вә јазычы кими таныјырдым. Лакин бунлар мөзары Дәрбәнд галасынын бешчә јүз аддымлыгында олан Олга Нестерсова һаггында һеч нә демирди.

Мән онун ким олдугуну сорушанда евин ханымы:

– Көрәк әввәлчә онун мөзарыны көрәсиниз, сонра исә онун тәлеји һаггында сизә данышарыг, – деди.

Елә о дәгигәдән јемәјин тез гуртармасыны сәбирсизликлә көзләдим. Дүзүнү дејим ки, јакшы

јемәкдән ләззәт алырам. Лакин мараглы һадисәләр мәнә даһа чох ләззәт верир.

Наһар гуртардыгдан сонра гадынларла биркә арха диварларын јаны илә дағын зирвәсинә тәрәф галхдыг. Дар бир кечиддән адлајараг бир јаны дәрин јарған, о бири јаны сылдырым гаја олан кичик бир дүзәнлијә чатдыг. Гала диварларында 1831-чи илдә Молла Газынын һүчүмлары заманы диварлар дәјән мәрмиләрдин јери инди дә галыр. Сонралар гала Молла Газынын давамчылары тәрәфиндән тутулумуш. Инди сөкүлүб-дағылмыш һәмин гүллә вахтилә бәјүк гала диварларына гәдәр узаныб кәлән мүдафиә сәддинин ајрылмаз һиссәси олмушдур. Мөшһур Чин сәдди илә рәгабәтләјиг Бәјүк гала диварлары исә бәзи тарихчиләрдин кәстәрдијинә көрә, Дәрбәнддән Тамана гәдәр узаныб кетмиш вә Асијаны Европадан ајырмышдыр.

Нечә-нечә алимин тәдгигат мәнбәји олан бу гала диварлары һаггында мүфәссәл сөз ачмаја-чаг, анчаг көрүб-билдикләримизи дәрәчәјик.

Биз атларла биринчи гала диварлары илә икинчи гала диварларыны бири-бириндән ајыран кечилмәз учурума гәдәр алты верстлик јолу Гафгаз сәфәри гәт едәндә учурумун о тәрәфиндә јенә дә гала диварлары көрүндү. Дивар боју атларын үстүндә ијирми верст дә кетдик. Елмә еһтирамымыз бу олдү.

Сонралар Бақыда таныш олдугумуз азербәјчанлы Хасәј хан биздән дә ијирми верст о јана кетмиш, гала диварларынын давам етдијини көрүшдү. Јерли адамлар ону инандырымышдылар ки, гала диварлары нәһәјәтсиз оларга узаныб кедир.

Билирәм ки, мәним мөшһур алим достум М.Чомаг бу мәсәлә илә мөшғул олуб. Арзум будур ки, Парисә гајыданда ону сағ-саламат көрүм. Белә олса, она бу мөшһур диварлар һаггында истәдји мәлуматы верәчәјим. Лакин бу диварлар нә гәдәр гәдим, нә гәдәр әзәмәтли, нә гәдәр узун олса да, инди мәнә дүшүндүрән онлар дејил, анчаг Олга Нестерсованын тәлеји вә мөзары иди.

Гала гапысындан чыхыб сола дөндүк. Дүзәнликдә үзү Хәзәр дәнәизинә бахан кичик бир христиан гәбиристанлыгы варды.

Сада бир гәбирдашы үзәриндә ашағыдакы јазыны охдуг:

«Бурада кәнч Олга Нестерсова әбәди јухуја кетмишдир. 1814–1833».

Гәбирдашынын о бири үзүндә исә саплагдан гопарылмыш, ләчәкләрини ачы рузикар төкмүш гәнчә күл шәкли һәкк олунамышдү.

Үст тәрәфдә исә рус дилиндә тәле сөзү јазылмышды.

О дәрбәнтин тәлеји һаггында мәнә ашағыдакылары нәгл етдиләр:

Олга Бестужевин мөшүгәси олмуш вә бир илә јакын хошбәхт јашамышдылар. Лакин бир илдән сонра гара булудлар онларын башынын үстүнү алмышдыр. Бир ахшам Бестужев үч нәфәрлә шәраб ичәркән, нечә олурса, сәһбәт заваллы Олгадан дүшүр. Бестужев она әмин олдугундан – Олганын сәдагәтиндән ағыздолусу данышыр. Шаирин шәраб достларындан бири: «Бүтүн гадынлар сәбатсыз олулар, – дејир. – Сәнә елә кәлир ки, Олга сәдагәтлидир. Мәрч кәләрәм ки, истәсәм, ону әлә кәтирә биләрәм».

Бестужев мәрч кәлир. Адам өз хошбәхтлијини нечә дә асанлыгла тәһлүкә алтында гоја биләрмиш!

Дејиләнә көрә, Олга сәбатсыз чыхыб. Бестужевә бу барәдә дәрәкәләр дә тәгдим едилмиш.

Билән јохдур ки, бир күн сонра Олга Бестужевин отагына кәдәндә, һәгигәтән, нә баш вериб. Отагдан күллә сәси, сонра исә гышгырыг ешидилди. Бестужев рәнки ағармыш һалда, дәли кими бајыра атылыб. Гана бәләнмиш Олга сон анларыны јашајырмыш. Онун әлинин јанында тапанча вармыш.

Һәлә бајылмајан Олга А.Бестужев-Марлински кешиш далынча адам кәндәриб. Ики саатдан сонра Олга артыг чаныны тапшырыб. Сонралар

кешиш анд ичәрәк, Олга тапанчаны Бестужевин әлиндән алмаг истәјәркән күлләнин тәсәдүфән она дәјдијини дејиб вә буну галанын рәисинә билдирмәсини ондан хаһиш едиб. һадисә тәсәдүфән баш вердијинә көрә Олга өләркән Бестужеве бағышлајыб.

Бестужев Олганы өлдүрмәк үстүндә мәнқә-мәјә верилиб. Лакин кешишин шаһидлијинә вә тәсдигинә әсәсән ону азадлыгдан мөһрүм етмәјибләр. Гәбрин үстүнү көтүздүрән дә, башдашында будагдан гопарылмыш гәнчәни һәкк етдирән дә Бестужев олуб.

Үрәк ағылары илә ачы һәјат сүрән Бестужев-Марлински бундан сонра тамам дәјишибмиш. О, сәркәрдән һәјат сүрүр, көнүллү оларга бүтүн експедијяларә вә һара кәлди кәдирмиш.

Гәрибә бурасындадыр ки, одун, күлләнин габагына биринчи кәдиб, ахырынчы гајыдан Бестужев һеч јараланмазмыш да... Лакин 1838-чи илдә Адлер јакынлыгында мешәдә пусгуда дуран дағылларла атышма вахты бу чәсур адамын да һәјаты сонә јетиб.

Догрудур, Адлерә јакынлашанда мешәдән бәјүк бир дағыл дәрәсинин пусгуда дурдугуну әввәлчәдән онларә хәбәр вермишдиләр. Полковник чәнк чалдырымыш вә онларә кәри чағырмышды.

Бестужев вә Албран адлы капитан исә кәри дөнмәк әвәзинә, бир дәрәтә илә дағылларын архасынча мешәнин дәринлијинә тәрәф ирәли-ләмишдиләр. Капитан Албран гајыдыб кәлмиш, Бестужеве исә көрдүм дәрәтә олмамышды. Сонралар бу һәкәјәти мәнә данышан кнјаз Тарканов капитан Албраны вә әлли нәфәр јерли мингрәлли атычыны мешәјә, Бестужеве ахтармаға кәндәрмиш, онлар да мешәдә Бестужевин анчаг саатыны тапмышлар. Нә башга хәбәр өјрәнә биллиб, нә дә бир өшјаји-дәлил тапылар. Сонра Бестужев һаггында һеч бир вахт һеч нә ешидилмәјиб.

Мән Багратиона дәрәд мисралыг бир шеир вердим ки, ону мәнә адымдан бичәрә Олганын башдашына јаздырсынлар:

ГАФГАЗЫН НӘҺӘНК ГАЛАСЫ

Бүтүн бу мәсәләләр барәдә гејдләримиз сафчүрүк едиб гуртармаг үзрә идим. Бирдән јадыма дүшдү ки, сонралар Нухада гонағы олдугумуз кнјаз Тарканов мәнә Бестужев-Марлинскинин өз әли илә она јаздыгы бир мөктубуну тәгдим етмишди.

Һәмин мөктубда онун ијирми ил бундан әввәл, мәним инди кечдијим јолу кечмәси бүтүн тәфәррүаты илә тәсвир едилмишдир.

Бестужев-Марлински Гафгазда мәндән фәргәли оларга үч ај дејил, беш ил јашајыб. Одур ки, онун мөктубу мараг догурур.

Будур, о башыбәлалынын мөктубу:

«Мәним өзиз полковниким, гәдим Дәрбәнд галасыны көзиб тәзәчә гајытмышам. Палтарымы дејишмәмиш, јујунмамыш, раһатланмамыш сизә мөктуб јазмаға тәләсирәм. Бу мөһтәшәм галаны вә онун Асијаны Европадан ајыран ечәзкар диварларыны инди чә зијәрәт едиб гуртармышам. Јаделләләрдин басғынларындан мүдафиә олунамаг мөгсәди илә учалдылан бу галаны ја фарслар, ја да мидијялылар тикмишләр.

Әзиз полковниким, әфв едiniz. Әслиндә, елә ишғалчылар да, кәри галан да биз олмушуг. Үзр истәјирәм. Мән сизин әждадларыныз, дүнјанын инкишаф етмиш мәдәни адамларындан олан күрчү кнјазларыны демирәм. Ишә бахын! Нә гәдәр фикир гарышыгы! Нә гәдәр бәјүк тәзад! Олуб кечәләр нечә дә бир-бириндән фәргләнир! Әзиз полковник, әкәр сиз гала-гала гәдим вә лазымыз китаблары тоз уда-уда, өскүрә-өскүрә вәрәгләјиб охумаг һәвәскарсынызса, буну етмәјин. Мән сизә Азербәјчан дилини өјрәнмәји мәсләһәт көрүрәм. Лап јадымдан чыхмышды. Сиз ки, ону өз ана дилинз кими көзәл билирсиниз! Мәсләһәт көрүрәм «Дәрбәнднамә»ни охујасыныз. Орада мараглы мәсәләләр чохдур.

Тәәссүф ки, Клапрот Дәрбәнд галасы һаггында һеч нә јаза билмәмишдир. Гамбанын да онун һаггында јаздыгы бош шәјдир, чәфәнкјатдыр.

Гафгаз сәфәри һәр һалда сиз мәним танымадыларым, охумадыларым, адларыны белә унутдугларым мүәллифләрин јаздыларыны мугәјисә едән, тутушдурун. һәмин мүәллифләр Гафгаз галасыны көрүш, тәдгигат апармыш вә онун һаггында јазмышлар. Биринчиси, даһа гәдим мәнбәләрә мурачиәт едәркән көрәчәксиниз ки, бу галанын әсасынын гојулдугу тарих сизә бәлли дејилдир. Икинчиси, билчәксиниз ки, ону ја Искәндәр, ја Хосров, ја да Әнуширван тикдирмишдир. Үчүнчүсү, әлдә олан материаллары көтүр-гој етдикдән сонра әмин олачагыныз ки, бу, тарихи чох узагларә кәдиб чыхан гаранлыг мәсәләдир. Ајдын олан јалныз будур ки, гала диварлары Хәзәр дәнәизиндән башлајыб Евксин дәнәизинә гәдәр узаныр вә Асијаны Европадан ајырыр.

(Арды вар)
һазырлады: А.Ағакишијева

Баш редактор әвәзи
Т.Г. ӘЛӘКПӘРОВ

Мәсул катиб
А.А.АФАКИШИЈЕВА

Шәбә редактору:
Т.Т.ҺАЧӘЛИЈЕВ

Мүхбирләр:
Һ.Һ. КӘРИМОВ
А.Г.МӘММӘДОВА
К.Г.БАБАЈЕВА
Н.А.ГУЛИЈЕВ

Еһм оператору
А.Ј.АФАКИШИЈЕВА

Баш мүһасиб
М. И.РӘНИМОВА

РЕДАКСИЈАНЫН
ВӘ НӘШРИЈАТЫН
ҮНВАНЫ:

368600, Дағыстан
Республикасы,
Дәрбәнд шәһәри,
Ленин күчәси, 37
тел.-факс (240) 4-73-59,
факс (240) 4-74-33
www.derbend.ru
(E-mail: gazetaderbend@mail.ru)
Телефонлар: баш
редактор 89894856030,
үмуми шәбә 89280562728

«Типография-М» ММЧ-дә
чап едилиб.
Индекс 368600
Мәтбәәнин үнваны
Дәрбәнд шәһәри,
С.Гурбанов күчәси, 25
Телефон: 4-50-76

Гәзетин чапынын
кејфијәти барәдә
мәтбәәјә мурачиәт едә
биләрсиниз.

Рабитә, информасија
технолокијалары вә күтләви
коммуникасијалар саһәсиндә
нәзарәт үзрә Федерал
хидмәт (Роскомнадзор).
Күтләви информасија
васитәләринин гејдијяты
һаггында
Шәһадәтнамә
ДР үзрә рабитә, инфор-
масија технолокијалары вә
Күтләви коммуникасијалар
саһәсиндә нәзарәт үзрә
Федерал хидмәт идарәси.
ПН № ТУ05-00349 01
декабр 2016.

Материалларда кәдән
фактлар үчүн мүәллифләр
мәсулијәт дашыјырлар.
Мүәллифләрин мөвгеји илә
редаксијанын мөвгеји ујун
кәлмәсә биләр.

Индекс: 1 иллији 63242
6 ајлыгы 51341

Чапа имзаланды:
30 . 12. 2020.
Фактики оларга 9.30
Саат 10.00
Тираж 2000
Сиф. №